

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA EĞİTİM
MALİYETLERİNİN ANALİZİ
“Erzurum İl Merkezinde Kamu ve Özel Ortaöğretim
Kurumları Karşılaştırması”**

Şakir DIZMAN (*)

Özet: Bu çalışmada, eğitim sistemi içerisinde yer alan genel ortaöğretim kurumları ele alınarak, bu kurumlarda ortaya çıkan maliyetler incelenmeye çalışılmıştır. Ortaöğretim kurumları, kurumsal ve birim maliyetler açısından ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde; ortaöğretim kurumlarında maliyetler genel olarak ele alınmıştır. Bu bölümde, eğitim maliyeti ile ilgili temel kavram ve tanımlar yapılarak eğitim maliyetleri çeşitli açılardan değerlendirilmiştir. İkinci bölümde; ortaöğretim’de kurumsal maliyetler toplam ve birim öğrenci bazında uygulama çalışması ile incelenerek, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda; ortaöğretim kurumlarında maliyet unsurlarının çeşitlilik arz ettiği, hem kamu hem de özel okullarda farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, maliyet, ortaöğretim, birim maliyet.

**The Analysis of Education Costs at High School
“The Comparison of the Public and Private High School at
Erzurum City Centre”**

Abstract: In this study, by studying the general high schools in the education system, the costs occurring in these schools were tried to examine carefully. The institutional and unit costs in the high schools were to examine carefully.

In the first part of the study, the costs in the high school were generally analyzed. In this part, the education cost and basic concept and definitions besides education costs were analyzed in different aspects. In the second part, the institutional total and unit costs were tried to be analyzed and interpreted.

At the end of the research, it was seen that the elements of the cost give diversity, these costs may be different in not only public but also private schools.

Key Words: Education, costs, high school, unit costs

(*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Pasinler Meslek Yüksekokulu .
(e-posta: sakirdizma@hotmail.com)

Giriş

Günümüzde tüm Dünya’da her alanda olduğu gibi eğitim alanında da geleneksel yöntemlerden modern yöntemlere geçiş yolunda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişim, bilişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerle oldukça yüksek bir hıza ulaşmıştır. Buna ayak uyduran ülkeler Dünya’da söz sahibi olurken, ayak uyduramayanlar saygınlık ve etkinliklerini kaybetmektedirler.

Eğitim kurumları, bir toplumu ayakta tutan yetişmiş insan gücünün kalite ve kapasitesinin oluşumunda birinci derecede etkin rol üstlenirler. Bu nedenle bu kurumların modern bir eğitim sistemi ve altyapısı ile donatılması gerekir. Bunun için iyi yetişmiş kurum personeli ile birlikte, fiziksel altyapı ve donanımın günün şartlarına uygun olarak oluşturulması gerekir. Eğitimin kalitesini artıracak olan teknolojik donanımlara yapılacak olan yatırımlar her ne kadar kurumun sabit maliyetlerini kısa vadede artırsa da, orta ve uzun vadede eğitime maliyetinin çok üzerinde katkılar sağlayacaktır.

1. Eğitim Kurumlarında Maliyetler

A. Maliyet Kavramının Önemi

Eğitim maliyetleri çeşitli açılardan ele alınıp değerlendirilebilir. Yapılacak olan maliyet değerlendirmeleri eğitimin tüm taraflarınca kabul gören yaklaşımlarla ele alınmalıdır. Herhangi bir eğitim kurumunda kullanılacak kaynaklar sınırlı olduğundan, bu kaynakların en etkili kullanımı için farklı alternatif durumlar arasından bir seçim yapılması gerekir. Bu seçim, maliyetlerle ilgili doğru analizlere dayalı olmalıdır (Chesswas (Çev. Serin), 1974: 1).

Eğitim kurumlarında, eğitim politikasının belirlenmesi ve uygulanması için, yöneticilerin toplam maliyeti ve toplam içinde yer alan maliyet kalemlerinin ağırlıklarını bilmeleri gerekir. Yönetici geleceğe yönelik kararlar alırken, diğer hususlarla beraber maliyetleri de dikkate alarak kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler geliştirerek kararlar almalıdır.

B. Kişisel, Kamusal ve Toplumsal Harcamalar

Eğitim kişisel ve toplumsal özellik gösteren bir karma hizmettir. Bu nedenle kamu harcamaları yanında özel harcamalar da gerektirir (Koç, 2007: 40). Dünya’da birçok ülkede eğitim, çeşitli kademelerde ücrete tabi tutulmakta ve bu yolla eğitimin belli ölçülerde finansmanı sağlanmaktadır (Bray, 1996: 17). Eğitim kademesi yükseldikçe kişisel harcamalar da buna paralel olarak artar (Y.Ö.K., 1996: 68).

Kamusal harcamalar; eğitim-öğretim hizmetinin verilebilmesi için yapılan devlet harcamalarını ifade eder. Bu harcamalar devletin vergi, borç ve diğer gelirlerinden karşılanan harcamalardır (Coombs ve Hallak, 1974: 65).

Toplam harcamalar ise; kişisel ve kamusal eğitim harcamaları ile fırsat maliyetinin toplamı olarak tanımlanmaktadır (Hallak (Çev. Adem), 1974: 4).

C. Maliyetlerin Sabit ve Cari Terimlerle İfade Edilmesi

Tüm sektörlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de enflasyonun etkisiyle paranın satın alma gücü düşmektedir. Bu nedenle farklı yıllara ait maliyet değerlerinin karşılaştırılmasının anlamlı olabilmesi için enflasyonun etkisinden arındırılması gerekir. Bunun için genellikle kullanılan yöntem, belirli bir yılın baz alınarak diğer yıllardaki maliyetlerin belirlenen fiyat artışları endeksine göre değerlendirilmesidir (I.I.E.P., 1985, Modüle: 7).

D. Cari Harcamalar, Yatırım Harcamaları ve Transfer Harcamaları

Cari harcamalar; bir mali yıl içerisinde faydalanılan mal ve hizmetler için yapılan harcamalardır (I.I.E.P., 1985: 5). Bu harcamalar, devletin bütçe kaynakları dışında, bağış, yardım, döner sermaye vb. gibi kaynaklardan karşılanır.

Bir yıldan daha uzun süreli olarak kullanılan ve eğitim kurumuna yıllarca hizmet veren mal ve hizmetler için yapılan ödemeler ise yatırım harcamalarını oluşturur (I.I.E.P., 1985:14). Yatırım harcamaları, uzun yıllar kullanılacak mal ve hizmetler olduğundan bunların kullanım süresini uzatmak için yapılan onarım harcamaları da yatırım harcamaları içerisinde yer alır (Coombs ve Hallak, 1974: 15). Yatırım harcamaları içerisinde; arsa bedelleri, bina inşaatı, bilgisayar, mobilya, taşıt ile eğitim-öğretim ve yönetim için kullanılan diğer makine ve teçhizatın maliyeti yer alır (Ergen, 2000: 15).

Transfer harcamaları ise; cari harcama ve yatırım harcaması dışında kalan parasal kaynakların belirli kişi ve kurumlara tahsisidir. Bu harcama, bir kurum veya kişiden başka bir kurum veya kişiye milli gelir artışına yol açacak bir reel harcama olmaksızın parasal fon aktarımıdır (Coombs ve Hallak, 1974: 50).

Cari, yatırım ve transfer harcamalarının toplamı ise toplam harcamalar olarak isimlendirilebilir.

E. Sabit, Değişken ve Yarı Değişken Maliyetler

Bir eğitim kurumunda maliyetler hizmet kapasitesine göre değişkenlik gösterir. Fiziki imkânlar aynı kalmak şartıyla maksimum kapasiteye kadar, kapasite değişiminden etkilenmeyen maliyetler sabit maliyetlerdir. Bu maliyetler öğrenci sayısındaki değişimlerden etkilenmezler. Ancak, herhangi bir durumda sabit alınan bir maliyet, başka bir durum ve varsayım altında değişken olabilir (Rumble, 1997:3). Sabit maliyetlerin önemli bir kısmını sabit sermaye yatırımları oluşturur (Prakash, 1996: 225). Öğrenci başına(birim) sabit maliyetlerin düşük kalması için kapasite kullanım oranının maksimum tutulması gerekir.

Değişken maliyetler, faaliyet düzeyi yani öğrenci sayısındaki değişimlerden etkilenen maliyetlerdir. Öğrenci sayısına bağlı olan kırtasiye, ders araç-gereçleri ile öğretmen maaş ve ücretleri değişken maliyetler içerisinde yer alır (I.I.E.P., 1985: 9).

Bazı maliyetler ise belli bir faaliyet düzeyine kadar sabit görünürken, bu düzeyin üzerinde değişken duruma geçerler. Bu maliyetlere yarı değişken maliyetler adı verilir. Isıtma maliyetleri bu maliyetlere örnek olarak verilebilir.

F. Girdi(Faktör) Maliyetleri

Eğitimde en çok kullanılan girdiler; öğretmen, kitap, kırtasiye, araç-gereç, bina, tesisler vb. gibidir. Faktör maliyetlerinin bir kısmının oluşumunda idari kararlar ve piyasa koşulları etkili olurken, bir kısmında ise hükümetin belirleyici olduğu görülmektedir.

G. Toplam, Birim ve Marjinal Maliyetler

Bir eğitim kurumunda toplam maliyet, kurumdaki tüm öğrencilere eğitim hizmetinin verilmesi için belirli bir süre içerisinde katlanılan ve parayla ölçülebilen fedakârlıkların toplamıdır. Kapasite kullanımı açısından toplam maliyet ise, belirli bir dönem içerisinde meydana gelen sabit ve değişken maliyetler toplamından oluşur (Wagner, 1972: 175). Birim (Ortalama) maliyet ise, toplam maliyetin öğrenci sayısına bölünmesiyle bulunan maliyettir. Öğrenci sayısı arttıkça birim maliyet azalıyorsa ölçeğe göre artan getiri, birim maliyet artıyorsa ölçeğe göre azalan getiri, değişmiyorsa ölçeğe göre sabit getiri söz konusu olur (Woodhall, 1987: 394).

Eğitim kurumlarında yeni teknolojilerin kullanımı durumunda öğrencinin eğitim-öğretim düzeyinin yükselmesi birim (öğrenci) başına maliyetin yükselmesinden daha önemli düzeyde ise maliyet artışı ikinci planda düşünülmelidir (Bates, 1995: 41).

Marjinal maliyet; genel olarak bir mal veya hizmetin bir birim daha fazla üretilmesiyle oluşan ilave maliyettir (Rumble, 1997: 37). Eğitim kurumu açısından marjinal maliyet ise, kabul edilen son öğrenci için yüklenen maliyettir. Ancak, uygulama açısından marjinal maliyet'in bir öğrenci yerine, küçük bir grup öğrenci için hesaplanması tavsiye edilmektedir (I.I.E.P., 1985: 394).

2. Erzurum İl Merkezinde Kamu ve Özel Ortaöğretim Kurumlarına Ait Eğitim Maliyetlerinin Analizi

A. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, özel ve kamu ortaöğretim kurumlarında meydana gelen kurumsal öğrenci maliyetlerini, maliyet kalemleri ve toplam maliyetler açısından karşılaştırmak, ortak maliyetler açısından karşılaştırma yapmak, birim maliyetleri hesaplamak, birim maliyetler ile öğrencilerin ÖSS sonucu Lisans programlarına yerleşme başarılarını karşılaştırmak ve elde edilen sonuçları yorumlayıp ilgilenenlerin hizmetine sunmaktır.

Bu çalışma, Erzurum il merkezinde eğitim-öğretim hizmeti veren Aziziye ve İstiklâl Özel Öğretim Kurumları ile Şükrüpaşa, Cumhuriyet ve 3 Temmuz Liselerinde yapılmıştır. Çalışmada bu kurumların; 2005, 2006 ve 2007 yıllarına ait veriler çerçevesinde kurumsal ve birim öğrenci maliyetleri hesaplanmış, kapasite kullanımı ve ortak maliyetler karşılaştırılmış, birim maliyetler ve öğrencilerin ÖSS sınavı sonucuna göre Lisans programlarına yerleşme başarıları karşılaştırılarak incelenmiştir.

B. Çalışma Yapılan Okullarda Kapasite Kullanımı

Çalışma yapılan okulların kapasite kullanımı öğrenci sayısı ile ifade edilmektedir.

Çalışma yapılan okulların kapasite kullanımına ilişkin veriler tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Yapılan Okulların Kapasite Kullanımı Sayısal Verileri

Okullar (Liseler)	Tam Kapasite	Mevcut Öğrenci Sayıları			Kapasite Kullanım Oranları (%)		
		2005	2006	2007	2005	2006	2007
Özel Aziziye	400	312	325	330	78	81	83
Özel İstiklâl	200	142	148	150	71	74	75
Şükrüpaşa	1.200	730	930	1040	61	78	87
Cumhuriyet	1.200	560	610	640	47	51	53
3 Temmuz	1.200	820	900	950	68	75	79

C. Çalışma Yapılan Okullarda Kurumsal Maliyetler

İki özel ve üç devlet okulunda yapılan çalışmada 2005, 2006 ve 2007 yıllarına ait maliyet kalemleri ve toplam maliyetler sırasıyla tablo 2., 3. ve 4.'te gösterilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Yapılan Okulların 2005 Yılı Kurumsal Maliyet Kalemleri

Maliyet Kalemleri	Özel Okullar		Devlet Okulları		
	Aziziye Lisesi	İstiklâl Lisesi	Şükrüpaşa Lisesi	Cumhuriyet Lisesi	3 Temmuz Lisesi
Personel	501.683	102.467	557.029	420.000	513.000
Kırtasiye	6.258	16.798	5.043	2.700	1.000
Isınma	40.776	16.535	50.989	50.000	15.000
Elektrik	16.143	1.955	4.800	7.000	2.000
Su	14.500	847	6.500	7.500	5.500
Telefon-Faks	3.809	1.600	562	1.500	1.000
Posta-Kargo	5.500	14	0	300	600
Basın-Yayın	0	0	0	0	0
Tedavi	0	0	54.293	68.000	58.000

Servis	19.099	0	0	0	0
Danışm.ve Müşv.	3.640	0	0	0	0
Seyahat ve Konk.	3.099	50	3.665	0	0
Kira	39.408	1.308	0	0	0
Tazminatlar	77.512	0	223.694	0	0
Temizlik Mlz.	4.491	217	0	500	500
Ders Araç-Gereçl.	17.700	0	0	0	0
Gıda(Y.hane)	96.721	8.190	0	0	0
Paz.Sat.Dağ.Rek.	49.920	1.740	0	0	100
Temsil Ağır lama	12.814	0	0	0	0
Sosyal Faaliyetler	497	73	0	0	0
Vergi Harç Noter	847	0	0	0	0
Amortisman	130.553	0	0	0	0
Kanun.Ka.Ed.Mal.	679	0	0	0	0
Demirbaş Alımları	54.709	0	0	0	0
Bina Bakım-Onar.	26.233	163	0	100	1.300
Benzin-LPG	0	1.583	1.687	0	0
Sigorta	0	123	0	0	0
Gazete	0	20	0	0	0
Giyecek Alımları	0	0	453	300	1.000
Öğrenci Bursları	0	0	728	0	0
Eğt.Öğrt.Hz.Öd.	0	0	16.250	15.750	16.000
Boya-Badana	0	0	0	0	4.000
Diğer	0	6.614	0	0	0
Toplam	1.126.591	160.297	925.693	573.650	619.000

Tablo 3. Çalışma Yapılan Okulların 2006 Yılı Kurumsal Maliyet Kalemleri

Maliyet Kalemleri	Özel Okullar		Devlet Okulları		
	Aziziye Lisesi	İstiklâl Lisesi	Şükrüpaşa Lisesi	Cumhuriyet Lisesi	3 Temmuz Lisesi
Personel	510.928	116.524	530.195	440.000	564.500
Kırtasiye	12.303	16.848	2.502	3.100	1.300
Isınma	32.013	3.391	24.500	60.000	16.000
Elektrik	17.974	1.944	2.220	7.000	2.000
Su	16.200	2.882	5.838	8.500	4.500
Telefon-Faks	3.419	1.669	2.170	1.700	900
Posta-Kargo	1.747	1.360	0	400	700
Basın-Yayın	4.973	0	0	0	0
Tedavi	166	0	55.746	81.000	61.000
Servis	13.379	0	0	0	0
Danışm.ve Müşv.	3.028	0	0	0	0
Seyahat ve Konk.	7.311	144	11.966	0	0
Kira	38.663	5.280	0	0	0
Tazminatlar	32.834	0	177.698	0	0
Temizlik Mlz.	11.019	722	913	600	500
Ders Araç-Gereçl.	10.756	0	0	0	0
Gıda(Y.hane)	116.560	7.335	0	0	0
Paz.Sat.Dağ.Rek.	20.652	3.849	0	0	150
Temsil Ağır lama	4.709	0	0	0	0
Sosyal Faaliyetler	2.919	0	0	0	0
Vergi Harç Noter	2.679	206	0	0	0
Amortisman	98.630	0	0	0	0
Kanun.Ka.Ed.Mal	1.232	0	0	0	0

Demirbaş Alımları	108.951	0	0	0	0
Bina Bakım-Onar.	63.831	0	17.228	100	1.550
Benzin-LPG	0	700	0	0	0
Sigorta	0	0	0	0	0
Gazete	0	16	0	0	0
Giyecek Alımları	0	0	448	350	1.100
Öğrenci Bursları	0	0	1.451	0	0
Eğt.Öğrt.Hz.Öd.	0	0	17.850	16.500	17.750
Boya-Badana	0	0	0	0	3.000
Diğer	0	11.644	0	0	0
Toplam	1.136.876	174.514	850.725	619.250	674.950

Tablo 4. Çalışma Yapılan Okulların 2007 Yılı Kurumsal Maliyet Kalemleri

Maliyet Kalemleri	Özel Okullar		Devlet Okulları		
	Aziziye Lisesi	İstiklâl Lisesi	Şükrüpaşa Lisesi	Cumhuriyet Lisesi	3 Temmuz Lisesi
Personel	575.000	121.234	883.123	480.000	603.000
Kırtasiye	18.750	17.256	2.200	3.900	2.000
Isınma	35.000	10.175	27.257	70.000	18.000
Elektrik	16.500	2.042	3.314	7.500	7.000
Su	13.250	2.102	6.568	9.500	8.000
Telefon-Faks	3.687	1.706	828	2.100	700
Posta-Kargo	2.486	964	0	500	1.300
Basın-Yayın	18.750	0	0	0	0
Tedavi	0	0	61.250	93.000	65.000
Servis	16.674	0	0	0	0
Danışm.ve Müşv.	4.256	0	0	0	0
Seyahat ve Konk.	9.255	266	6.828	0	0

Kira	41.550	13.200	0	0	0
Tazminatlar	34.250	0	0	0	0
Temizlik Mlz.	6.550	535	0	700	400
Ders Araç-Gereçl.	11.243	0	0	0	0
Gıda(Y.hane)	121.242	13.244	0	0	0
Paz.Sat.Dağ.Rek.	27.354	4.226	0	0	160
Temsil Ağırlama	6.858	0	0	0	0
Sosyal Faaliyetler	3.258	0	0	0	0
Vergi Harç Noter	1.857	304	0	0	0
Amortisman	117.252	0	0	0	0
Kanun.Ka.Ed.Mal	1.315	0	0	0	0
Demirbaş Alımları	58.133	0	0	0	0
Bina Bakım-Onar.	58.250	240	0	300	7.000
Benzin-LPG	0	960	0	0	0
Sigorta	0	90	0	0	0
Gazete	0	26	0	0	0
Giyecek Alımları	0	0	358	400	400
Öğrenci Bursları	0	0	2.745	0	0
Eğt.Öğrt.Hz.Öd.	0	0	19.260	17.800	19.400
Boya-Badana	0	0	0	0	3.000
Diğer	0	14.325	0	0	0
Toplam	1.202.720	203.939	1.013.731	685.700	735.360

İki özel ve üç devlet okulunda yapılan çalışmada kurumsal maliyetler incelendiğinde en fazla maliyet kaleminin Özel Aziziye Lisesi'nde, daha sonra Özel İstiklâl Lisesi'nde olduğu görülmüştür. Devlet liselerinde maliyet çeşitliliği özel okullara göre azdır. Bunun nedeni, özel okulların maliyet kararlarını devlet okullarına göre daha esnek davranarak alabilmeleridir. Özel okullar öğrenci başarısını artırabilmek için farklı sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler düzenlemekte, bu faaliyetler maliyet çeşitliliğini artırmaktadır. Bu durum toplam ve birim maliyeti artırıcı etki yapmaktadır. Kurumsal maliyetler açısından toplam maliyetin Özel Aziziye Lisesi'nde diğer okullara nazaran oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, toplam maliyetler

karşılaştırılarak yapılan değerlendirmeler, okulların aynı kapasite düzeyine sahip olmamaları nedeniyle anlamlı olmaz. Bu nedenle yapılacak olan karşılaştırmalarda birim maliyetlerin kullanılması daha uygundur.

D. Çalışma Yapılan Okullarda Toplam ve Birim Maliyetler

Çalışma yapılan okulların toplam ve birim(öğrenci) maliyetleri tablo 5.'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Çalışma Yapılan Okulların Toplam ve Birim(Öğrenci) Maliyetleri

Okullar (Liseler)	Toplam Maliyet (TL)			Birim Maliyet (TL)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Özel Aziziye	1.126.591	1.136.876	1.202.720	3.611	3.498	3.645
Özel İstiklâl	160.297	174.515	203.939	1.129	1.179	1.360
Şükrüpaşa	925.693	850.725	1.013.731	1.268	915	975
Cumhuriyet	573.650	619.250	685.700	1.024	1.015	1.071
3 Temmuz	619.000	674.950	735.360	755	750	774

Tablo 5. incelendiğinde toplam ve birim maliyet bazında en yüksek maliyetin Özel Aziziye Lisesi'ne ait olduğu görülmektedir. Tablo 2., 3. ve 4. incelendiğinde bunun ilk nedeninin, bu okulun 2005, 2006 ve 2007 yıllarında demirbaş ve diğer sabit yatırımlarının bulunması olduğu görülmektedir. Diğer okulların maliyet kalemleri incelendiğinde bu iki yılda herhangi bir sabit yatırım harcamasının bulunmadığı, sadece cari maliyetlerin söz konusu olduğu görülecektir. İkinci neden, bu okulun bir eğitim kurumu olarak maliyet kalemleri sayısının diğer okullara nazaran daha yüksek olması görülmektedir. Bir takım eğitim faaliyetleri ve sosyal faaliyetler diğer okullara göre bu okulda daha ağırlıklı olarak yürütülmekte olduğundan maliyet kalemlerinin sayısı diğer okullara oranla daha yüksektir. Örneğin; servis maliyetleri, gıda(yemekhane) maliyetleri, temsil-ağırlama vb. gibi maliyetler diğer eğitim kurumlarında çok düşük olmasına ya da bulunmamasına rağmen bu okulda bu maliyet kalemleri oldukça yüksektir. Bu maliyet çeşitliliği öğrenci başarılarını da olumlu yönde etkileyecek bir takım çalışmaların yapıldığını göstermekte ve bu durum kurumun ulusal ve uluslar arası alanda aldığı başarılı sonuçlarla kendini göstermektedir.

Özel İstiklâl Lisesi'nin öğrenci kapasitesi diğer okullara göre düşüktür ve kurumun maliyet kalemleri daha az sayıda ve tutardadır. Tablo.1.'de öğrenci sayısından da görüleceği gibi, tüm liseler içerisinde en az öğrenci sayısı bu kurumdadır. Tablo 2., 3., ve 4.,'te de görüldüğü gibi bu kurumun maliyet çeşitleri ve tutarları Özel Aziziye Lisesine göre oldukça düşüktür. Dolayısıyla hem toplam maliyet hem de birim maliyet olarak bu okula nazaran daha düşük maliyet tutarları söz konusudur.

Devlet okullarının maliyet kalemleri sayısı ve tutarları ise birbirine yakın olmakla beraber, bu okullar içerisinde en yüksek toplam maliyet Şükrüpaşa Lisesi'ne aittir. Bu kurumda 2006 yılında toplam maliyetin düşüşü, buna paralel olarak öğrenci sayısında meydana gelen artış, birim maliyetin bir önceki yıla göre düşmesini sağlamıştır.

Cumhuriyet Lisesi'nde ise her üç yılda hem toplam hem de birim maliyet bazında fazla bir değişim yaşanmamıştır. 3 Temmuz Lisesi için de aynı şeyi söylemek mümkündür.

Okullar toplam maliyetler açısından karşılaştırıldığında en yüksek maliyete Özel Aziziye Lisesi sahiptir. En düşük maliyet ise Özel İstiklâl Lisesine aittir. Devlet okulları içerisinde Şükrüpaşa Lisesi daha yüksek maliyete sahiptir. Ancak, karşılaştırma yapılırken toplam maliyetler yerine birim maliyetlerin kullanılması daha fazla tercih edilen bir yöntemdir.

Birim maliyetler incelendiğinde; Özel Aziziye Lisesi'nin birim maliyetinin diğer okulların oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. En düşük birim maliyet ise, 3 Temmuz Lisesi'ne aittir. Diğer okulların birim maliyetleri ise birbirine yakındır.

Kurumların maliyetleri genel olarak değerlendirildiğinde; Kurum yöneticileri ya da ortaklarının belirlediği genel politikalar ve amaçlar doğrultusunda, her kurumun farklı politikalar izleyebileceği ve bu politikalar sonucu maliyet kalemlerinin şekillendiğini söylemek mümkündür. Yukarıdaki tablolarda görülen maliyet kalemlerinden hareketle, özellikle özel eğitim kurumlarının farklı politikalarının maliyetlere de yansıdığını görmek mümkündür. Bu durum toplam ve birim maliyetleri etkileyerek farklı sonuçların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Devlet okulları ise eğitim politikalarını belirlemede özel okullar kadar esnek bir yapıya sahip olmadıklarından (masraflarının çoğunun merkezi hükümet tarafından karşılanması nedeniyle) özel okullar kadar farklı politikaların uygulanması mümkün olmaz. Bunun sonucu olarak, maliyet kalemlerinin sayısı ancak sınırlı sayıda değişkenlik gösterebilir.

Birim maliyetler incelendiğinde, en yüksek birim maliyetin Özel Aziziye Lisesi'nde meydana geldiği, diğer okulların birim maliyetlerinin birbirine yakın olmakla beraber en düşük birim maliyetin ise 3 Temmuz Lisesi'nde meydana geldiği görülmektedir. Bu durum okulların yapmış olduğu faaliyetlerin çeşitliliği ile ilgilidir. Yani, daha fazla hizmet çeşitliliğine sahip olan özel okullarda bunun sonucu olarak birim maliyet yüksek, daha az hizmet çeşitliliği sunan devlet okullarında ise birim maliyet daha düşüktür. Bu birim maliyetler bize özel ortaöğretim kurumlarının öğrenci başına harcamalarının, devlet okullarından daha yüksek gerçekleştiğini göstermektedir.

E. Çalışma Yapılan Okullarda Ortak Maliyetler

Çalışma yapılan okulların 2005 yılı ortak maliyet kalemleri Tablo 6.'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Çalışma Yapılan Okulların 2005 Yılı Ortak Maliyet Kalemleri

Ortak Maliyet Kalemleri	Özel Aziziye Lisesi	Özel İstiklâl Lisesi	Şükrüpaşa Lisesi	Cumhuriyet Lisesi	3 Temmuz Lisesi
Personel	501.683	102.467	557.029	420.000	513.000
Kırtasiye	6.258	16.798	5.043	2.700	1.000
Isınma	40.776	16.535	50.989	50.000	15.000
Elektrik	16.143	1.955	4.800	7.000	2.000
Su	14.500	847	6.500	7.500	5.500
Telefon-Faks	3.809	1.600	562	1.500	1.000
Toplam	583.169	140.202	624.923	488.700	537.500

Tablo 6. incelendiğinde, ortak maliyet kalemlerinin maliyeti tüm okullar açısından görülmektedir. Toplam ortak maliyetler açısından en yüksek maliyet Şükrüpaşa Lisesine, en düşük maliyet ise Özel İstiklâl Lisesine aittir. Maliyet kalemleri açısından tüm okullar açısından farklılıklar söz konusudur. Bu farklılık özel okullar açısından da söz konusudur. Ayrıca, Özel Aziziye Lisesinin toplam ortak maliyeti oldukça yüksek iken, Özel İstiklâl Lisesi en düşük maliyete sahiptir. Bu nedenle toplam ortak maliyetler açısından özel ve devlet okullarının karşılaştırılması açısından genel bir yargıya varmak mümkün değildir.

Çalışma yapılan okulların 2006 yılı itibariyle ortak maliyet kalemleri Tablo 7.'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Çalışma Yapılan Okulların 2006 Yılı Ortak Maliyet Kalemleri

Ortak Maliyet Kalemleri	Özel Aziziye Lisesi	Özel İstiklâl Lisesi	Şükrüpaşa Lisesi	Cumhuriyet Lisesi	3 Temmuz Lisesi
Personel	510.928	116.524	530.195	440.000	564.500
Kırtasiye	12.303	16.848	2.502	3.100	1.300
Isınma	32.013	3.391	24.500	60.000	16.000
Elektrik	17.974	1.944	2.220	7.000	2.000
Su	16.200	2.882	5.838	8.500	4.500
Telefon-Faks	3.419	1.669	2.170	1.700	900
Toplam	592.837	143.258	567.425	520.300	589.200

Tablo 7. incelendiğinde, en düşük toplam ortak maliyetin Özel İstiklâl Lisesine ait olduğu görülmektedir. Diğer okulların ortak toplam maliyeti birbirine yakın olmakla beraber en yüksek maliyet Özel Aziziye Lisesine aittir. 2006 yılı için toplam ortak maliyetler dikkate alındığında özel okulların kendi içerisinde ve devlet okulları açısından maliyet farklılıklarının bulunduğu görülmektedir.

Çalışma yapılan okulların 2007 yılı ortak maliyet kalemleri tablo 8.'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Çalışma Yapılan Okulların 2007 Yılı Ortak Maliyet Kalemleri

Ortak Maliyet Kalemleri	Özel Aziziye Lisesi	Özel İstiklâl Lisesi	Şükrüpaşa Lisesi	Cumhuriyet Lisesi	3 Temmuz Lisesi
Personel	575.000	121.234	883.123	480.000	603.000
Kırtasiye	18.750	17.256	2.200	3.900	2.000
Isınma	35.000	10.175	27.257	70.000	18.000
Elektrik	16.500	2.042	3.314	7.500	7.000
Su	13.250	2.102	6.568	9.500	8.000
Telefon-Faks	3.687	1.706	828	2.100	700
Toplam	662.187	154.515	923.290	573.000	638.700

Tablo 8. incelendiğinde, maliyet kalemlerinin tüm okullar açısından farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Toplam ortak maliyetler açısından en yüksek maliyet Şükrüpaşa Lisesine, en düşük maliyet ise Özel İstiklâl Lisesine aittir.

F. Çalışma Yapılan Okullarda Ortak Birim Maliyetler

Çalışma yapılan okulların 2005 yılı itibariyle ortak maliyet kalemlerinin birim(öğrenci) maliyetleri tablo 9.'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Çalışma Yapılan Okulların Ortak Maliyetlerinin Birim (Öğrenci) Maliyetleri

Yıllar	Özel Aziziye Lisesi	Özel İstiklâl Lisesi	Şükrüpaşa Lisesi	Cumhuriyet Lisesi	3 Temmuz Lisesi
2005	1.869	987	857	873	655
2006	1.825	967	609	852	654
2007	2.006	1.030	887	895	672

Tablo 9. incelendiğinde, ortak maliyet kalemleri açısından birim başına maliyetler Özel Aziziye Lisesi'nde diğer okullara göre oldukça yüksektir. Ortak maliyetlerde en düşük birim maliyetler ise 3 Temmuz Lisesi'ne aittir. Her üç yılda da ortak birim maliyet genel olarak özel okullarda devlet okullarına nazaran daha yüksektir. Ancak, Özel İstiklâl Lisesi ortak birim maliyeti devlet okullarına yakın düzeydedir.

G. Çalışma Yapılan Okullarda Birim Maliyet ve ÖSS Başarıların Karşılaştırılması

Çalışma yapılan okulların birim (öğrenci) maliyetleri ve ÖSS ile lisans programlarına yerleşme başarı oranları tablo 10.'da verilmiştir.

Tablo 10. Çalışma Yapılan Okulların Birim (Öğrenci) Maliyetleri ve ÖSS ile Lisans Programlarına Yerleşme Başarı Oranları

Okullar (Liseler)	2005		2006		2007	
	Birim Maliyet (TL)	Başarı Oranı (%)	Birim Maliyet (TL)	Başarı Oranı (%)	Birim Maliyet (TL)	Başarı Oranı (%)
Özel Aziziye	3.611	30.3	3.498	20	3.645	22.3
Özel İstiklâl	1.129	23.1	1.179	4.1	1.360	9.1
Şükrüpaşa	1.268	3.5	915	2.1	975	2.8
Cumhuriyet	1.024	3.3	1.015	0.6	1.071	0.9
3 Temmuz	755	1.6	750	1.8	774	0.5

Tablo 10. incelendiğinde, 2005, 2006 ve 2007 yıllarının tümünde en yüksek birim maliyet Özel Aziziye Lisesine aittir. Ancak, en yüksek başarı oranı da Özel Aziziye Lisesine aittir. Birim maliyeti devlet okullarına göre yüksek olan Özel İstiklâl Lisesinin başarı oranı ise devlet okullarına göre yüksek Özel Aziziye Lisesine göre oldukça düşüktür. Devlet okullarının birim maliyetleri özel okullara göre düşük olmasına rağmen başarıları da özel okulların çok altında kalmıştır.

Tablo 10.'da yer alan verilere göre yüksek birim maliyete sahip olan özel okulların ÖSS sınavları sonucunda elde ettiği başarılar devlet okullarına göre yüksektir. En yüksek birim maliyetlere sahip olan Özel Aziziye Lisesinin diğer okulların çok üzerinde başarıya sahip olduğu görülmektedir. Bu verilerden hareketle öğrenci başına yapılan maliyet yükseldikçe öğrenci başarılarının da buna paralel olarak yükseldiği söylenebilir.

Sonuç

Ortaöğretim kurumları eğitim sistemi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu kurumlar öğrencileri geleceğe hazırlamada, üniversite öncesi eğitim veren ve onları üniversiteye hazırlayan kurumlardır. Bu kurumlarda eğitim kalitesinin yüksek oluşu öğrencinin aldığı bu eğitimle ileride daha yüksek başarılar elde etmesine ve toplam kalite açısından yüksek düzeyde bir toplumun oluşmasına zemin hazırlayacaktır.

Eğitim’de maliyet çeşitliliği ve yüksek eğitim teknolojilerinin kullanımı kısa vadede maliyetleri yükseltse de orta ve uzun vadede sağlayacağı faydalarla maliyetinin çok üzerinde katkılar oluşturacaktır. Elbette, kurumlar kaliteli eğitim sunarken maliyetleri mümkün olan en düşük düzeyde tutmak isteyecektir. Bunu yaparken, en uygun maliyetle ve en ideal yöntem ve teknolojilerin kullanımı kurum yöneticileri tarafından tercih edilmelidir.

Yapılan bu çalışmada, ortaöğretim kurumlarında maliyetlerin kurumdan kuruma farklılıklar gösterdiği, hem maliyet çeşitliliği hem de maliyetlerin toplam maliyet içerisindeki oranları açısından farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıklar kurumların amaç ya da amaçları ile yakından ilgilidir. Özellikle özel eğitim kurumlarında kurumun ortakları ve yöneticilerinin kuruma biçtiği rol ve amaçlar maliyetlerin oluşumunda önem taşımaktadır. Bu nedenle her iki özel okul arasında birim ve toplam maliyet bazında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Devlet okullarında ise maliyetler açısından özel okullara göre daha az esneklik söz konusu olduğundan maliyet çeşitliliği ve maliyetlerin tutarları ile ilgili kararlarda daha az esneklik söz konusudur. Çünkü bu okulların bütçeleri çok yüksek bir oranda merkezi hükümet tarafından tayin edilmekte, bu nedenle farklı maliyet unsurları oluşturan harcamalarda kurum yöneticileri daha sınırlı davranmak zorunda kalmaktadır.

Çalışmamızda, 2005, 2006 ve 2007 yıllarına ait veriler kullanılmış ve bütün kurumlar açısından bu üç yıl maliyetlerde büyük değişkenlikler gözlenmemiştir. Eğitim kurumlarında her üç yılın maliyetleri yüksek oranda artış göstermemiştir. Bunun ağırlıklı nedeni, ülkemizde son yıllarda enflasyon oranlarında meydana gelen düşüşün eğitim maliyetlerine yansımalarıdır. Düşük enflasyon oranları eğitim maliyetlerinin de yıldan yıla fazla değişkenlik göstermemesinde en önemli etken olmuştur.

Ortaöğretim kurumları genel olarak değerlendirildiğinde; birim maliyetler bazında devlet okullarının genel olarak birbirine yakın değerler gösterdiği görülmektedir. Bazı kurumlar eğitim faaliyetlerini kısıtlı tutarak birim maliyetlerini düşürmeye çalışmaktadır. Çünkü kaynaklar sınırlı olduğundan bazı kurum yöneticileri eğitim kalitesini artırmak yerine maliyetleri düşürmek zorunda kalmaktadır. Özel okullarda ise mali olanaklar ve eğitim politikaları maliyetlerin oluşmasında birinci derecede etken olarak görülmektedir. Özel okullarda birim maliyetler devlet okullarına göre yüksektir. Ancak, öğrencilerin ÖSS ile lisans programlarına yerleşme başarıları da özel okullarda, devlet okullarına göre oldukça yüksektir. Bu da göstermektedir ki daha kaliteli eğitim için özel okulların desteklenmesi gerekir. Bu destek devletin eğitimdeki maliyet yükünü azaltarak kendi okullarına daha fazla kaynak aktarmasına da imkân sağlayacaktır. Devlet okullarının özel okullarla rekabet edebilmesi ve modern yönetim anlayışı ile yönetilebilmesi için daha fazla kaynak aktarımı gerekir. Çünkü yöneticilerin maliyet kararlarının daha esnek olarak almalarına imkân vererek özel eğitim kurumları ile rekabet edebilecek bir noktaya taşınması gerekmektedir.

Kaynakça

- Atlıhan, T. (2002). *Yüksek Öğretim Kurumlarında Öğrenci Maliyetlerinin Hesaplanması Konusunda Bir Uygulama Çalışması*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- Bates, Tony A. W. (1995). *Technology Open Learning and Distance Education*, London: Routledge Studies in Distance Education.
- Bray, M. (1996). *Counting the Full Cost: Parental and Community Financing of Education in East Asia*, Washington D.C., The World Bank.
- Bursal, N., Ercan, Y. (1992). *Maliyet Muhasebesi*, İstanbul: Der Yay.
- Coombs, P. H., Hallak, J. (1974). *Cost Analysis in Education: A Tool for Policy of Planning*, EDI Series in Economic Development, The World Bank, Baltimore: John Hopkins University Press.
- Chesswas, J.D., Vaizey, J. (1974). *Eğitim Planlarının Maliyetinin Hesaplanması*, Çeviri: Necdet Serin, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Çalışkan, A. (1998). *Beşeri Sermaye Teorisi Açısından Sosyal Bilimler Alanında Eğitim Veren Bir Fakültede Öğrenci Birim Maliyetlerinin Hesaplanmasına İlişkin Bir Model Denemesi*, (Doktora Tezi), Ankara: G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergen, H. (2000). *Türkiye’de Kamu Üniversitelerinde Birim Harcamalar ve Vazgeçilen Kazançlar*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Yayını.
- Girginer, N. (2001). *Uzaktan Eğitim Kararlarında Teknoloji, Maliyet, Etkinlik Boyutları ve Uzaktan Eğitime Geçiş İçin Kavramsal Bir Model Önerisi*, (Doktora Tezi), Eskişehir: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hallak, J., (1974). *Eğitim’de Maliyet ve Harcamalar*, Çeviri: Mahmut Adem, Ankara: Talim Terbiye Dairesi Yay.
- Prakash, Shiri. (1996). *Cost of Education: Theoretical Explorations and Theoretical Prognostication*, New Delhi: Anamika Publishers&Distributors.
- Rumble, G. (1997). *The Costs and Economics of Open and Distance Learning*, London: Kogan Page, Open and Distance Learning Series.
- Wagner, L. (1972). *The Economics of the Open University*, Higher Education, Vol. 1, No. 2.
- Woodhall, M. (1987). *Economics of Education: Research and Studies*, Human Capital Concepts, in G. Psacharopoulos(Ed.), Pergamon Press.
- Diğer Kaynaklar**
- Education Costs (2000). *Paying for School*, By Deloitte&Touche LLP. International Institute for Educational Planning(IIEP) (1985).
Cost and Financing of Education, IIEP Advanced Training Programme in Educational Planning and Administration, Self- Learning Materials, B3, Module 7, Paris: UNESCO.
- Koç, Hakan (2007). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 20.
- Y.Ö.K. (1996). *Türk Yükseköğretim Sistemi: 1994-1995’ten 1995- 1996’ya Gelişmeler*, Ankara.